

ШЫН

СОВЕТ ЭВИДЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч.
МАРТ
4
ПЯТНИЦА
№ 52 (4536).

Өртөз 20 көп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

С. Кумажин.— Соңгаарлап болбас сорулга (2-3 арман).

В. Поляков.— Курлавырларын ажылгалга киирип турар (2 арман).

БҮГҮ-НИИТИНИҢ ЧУГУЛА ХЕРЭЗ: Т. Бегзи.— Иитиниң көрүм-чүрүмү сагым (3 арман).

В. Юдин.— Колхозтарын болгаш чоңуң эт-хөргөңиниң күрүң камгалалында өскөрүлгө дугайында (3 арман).

С. Номбу-оол.— Амдыралдын чугула

айтыры (3 арман).

Делегейин Делде көдө ажыл-агый делгелген халкылар (4 арман).

Ядролук чепсекти хоругдарына кынар шактыктап турары (4 арман).

Л. Величанский.— Делегей байдалының доңчуулары (4 арман).

РСФСР-ниң бирги чери дөз коньки маргылдамы (4 арман).

Көдө хаактыларын бүт-өвилел маргылдамы (4 арман).

ШКОЛАЛАР БОЛГАШ ОЛАРНЫ ШЕФТЭЭН ОРГАНИЗАЦИЯЛАР

Политехникти өөр-дигеде доңдораан шилчир азы, ылапты-биле чугааларга, политехникти өөредилгеге же ам кылып болур элөөн каш базамнарны доңдораан ботандыр чорукту чугаа чокка күөсөдир сорулга деп санаар.

Н. К. Крупскаянын политехникти өөредилге дугайында теистеринге В. И. Ленинниң делегацияларын ден үстүндө одуртгарын номчуур бис.

Политехникти өөредилгени айтырларын амдырал-биле сырды холбаштырып тургаш шийитирлээрин айтыпшаан, электрини механикти болгаш химикти бүүрүлгөдөргө ажылаарын база агрономияны үндөргөңиниң ыдыг билгилерин ажыратып турарын улу баштыгы ол-ла делегацияларын тодаргай бижээн. Школаны амдырал-биле холбаштырып болгаш чуртка улуу өөредилгениң системаны улам ийи сайырдыр дугайында кемчелерин аң чорударда партия биле чакат улуу Ленинниң айтымышкына даянган болгаш оңу политехникти өөредилгениң программаны үндөргөңин кылдыр алган.

Политехникти өөредилгени ботандырырнын талазы-биле област чакыт школалары элөөн ажылдарын чоруткан болгаш оларнын биеке алган албай-организация, бүүдүрүлгө чөлдөрү бо талазы-биле оларга улу дузаны чедирип турар.

Кызылдын № 7 школаның бодунун шефчилери типографияны болгаш туду трезиниң коллективтери-биле быжыг харылааны тургузуп шыдаан. Ол школаның үстүк класстарынын өөреникчилери типографияны чедиргени бүүдүрүлгө практикаын үргүчү арттырып келгенер. Школаның тоску класстарында полиграфия бүүдүрүлгө деп өртемни чак программа өзүгар типографияны директору эш С. Б. Бергер боду башкылап турар. А туду трези ол школага спорт залын туткаш, спорт херекселерин четчелдеринге дузалашкан.

Электри күжү-биле ажылаар даарыяны 16 машиналарын Кызылдын даарыяга комбинаты бодунун шефе алганы № 2 школага берген. Оң мастерлер школага үтүгүчү барып, уругларга даарыяны мергежини өөредип турарлар. Школаның даарыяга болгаш сапкы кылдыр чедери хоорайнын уруглар садтарынын болгаш асылдериниң чагыларын кылып турар алпарганар. Ол ышкаш Шагаан-Арыгыны № 1 ортукмак школаның директору эш Н. Мареева билдипти ажылдап турар. Ол школа районун үстүк комбинаты-биле быжыг харылааны тургускан болгаш тоску класскы уруглар оң чедиринге даярдык өөренип турарлар. Школаның доозары билек ол уругларын ажылга хулап алыр кемчелерин комбинат амдылаштан ап эгелээн.

Политехникти өөредилгени чедиркиниң ботандырыш-школа-ларын материалдык базанын быжылганын болгаш бүүгү школа-чыларын чагыс элчеге шилчир-кениден кол тамааржыр. Школа бүүдүрүчү хемчээлдиг интернаттарын, четчир сапкы мастерскаяларын, спорт залдарын турар журулуг.

Ленин дугайында ырлар

Улустун тоолчузу — доңшулуур туткан кижэ убек өг-бүлө бүүдүргө күөңгүн аалчы. Улустун сагыш-болдын илереткен оң ырларын орай дүңгө чедир кижилер дыңдаарына белен. Тоолчу бодунун ырак орунче айттыптар, а оң ыры дыңакчыларын чүрөктеринге кезээде артып каар.

Камза Хаким-Зай Нияз ыдыг ыражы чоран. Совет эрчегарынын тургустуну турганын дугайында ырларын, Владимир Ильич Ленинге тураскаткан чогаалдарын чогааткан баштайгы убек ыражыларын бижээни ол.

Узбекистаның Композиторлар айдели Илчичиниң төртүтүнгөн хуңуден бээр 90 чыл бодурунга тураскаткан хөгжүмүгү кезээ-лерин белеткеп турар. Оларнын программанын улустун хөгжүмүгө ойнаар кылдыр таарыштыр ташкент композитор В. Мейен-ский сайырды ажылдап кылганы, Камзаның чогаалдары кирер.

Узбекистанда Хамзанын улуг херээңи уламчылачылары — элөөн хей анык композиторлар тымалган. Өлүм чок Ленинге тураскаткан чак хөгжүмүгү шилерин олар ам кызымаккай чогаалдып ажылдап турарлар.

— Ленин мөчөөдөн бээр он-он чылдар арте берди, ыңгалла-да оң чагыларын дигр хевээр. Совет кижилерин чырык амдырал-чурталгазынын бүт-ле аны-бүрү адырларында ол чагылар боттанып турар. Шүдүкчү М. Бабаджан-биле демешки алгаш чогаалдып турарын «Ленин бистичи-биле кады» деп кытапканын үндөргөңин ол боду болдурган мен — деп композитор М. Левиев чугаалаш турар.

(СЭТА).

Индий хамаатыларга болгаш хөй-ниити организацияларынга Н. С. ХРУЩЕВТУҢ ЧАГААЗЫ

Индонезияга орук айы-биле бар чоранымын тешинде Индияга турганымын болгаш дедир кел чораш Делде Совет ачын черинге, а ол ышкаш СССР-ниң Калыктутта болгаш Бомбейге кол төлө черлеринге чоранымын үеинде, индий хамаатылардан болгаш хөй-ниити организациялардан хөй сапкы байырыг чагаалар, телеграммалар келген. Оларды индий хамаатыларын Совет Эвиделин чалымышты, эп-найырдык өзү-биле көрүп турарынын сагыш-сеткилин илереткен, бистичи улустарымын болгаш чурттарымын аразына экономикти, культурун болгаш өртем-техникти кады ажылдажылганы улам-на быжылап, калбарырынга чыгып эп-найырдык күөңүн чугаалап турар.

Бистичи чурттуң тайбыңга ынакшылдыг дагыкы политиканы, улустар аразынын дүжүрүлүг чорун кош-кадырынын талазы-биле Совет чакыткан кемчелерин, чепселенишкенин бүрүн болгаш бүгү-ниити дүжү-

дериниң дугайында бистичи саналымысты, а ол ышкаш бистичи чурттуң Чепсектиг Күштерин улам ылай кызырарынын, тодаргайлаарга 1.200 муң кижиге кызырарынын дугайында СССР-ниң Дөдө Советиниң чокка чак шийтирин долзуу-биле билип, чүүлдүгүчүп турары ол чагааларда илереттингенин демделээр менээ оңа таарымчалыг-дыр.

Менээ боттарымың өңи күөңүлдерин чоруткан бүгү индий өңүктөргө болгаш организацияларга тус-тузуңда харылаар артам чок болганда, бистичи чурттуң улустарына, Совет Эвиделинниң чаканга болгаш мөөн бодуңга-даа өзүг, чалымышты сагыш-сеткилин илереткен дөз бө чагаага шүтүгүчүлүк чүрөөнүн ханымын өөрүп четчиргенин илеретип тур мен. Бодуңуң таламдан индий улуска аас-кежин болгаш чепсек-ленешкенин ийи-биле күөңүл.

Н. ХРУЩЕВ.

1960 чылдын март 1.

Н. С. Хрущевтуң Кабулга чедип келгени

БАБУЛГА (СЭТА). Афганистаның хааны мындагыларынын болгаш арган чакыткан чалаанын өзүгар СССР-ниң Министрлер Чөвүлгөсүн Даргазы Н. С. Хрушев болгаш оңу үлөп чорур кижилер эп-найырдык чорун кылып, Кабулга март 2-де чед берген.

Афганистаның хааны Мухаммед Захир Шах, премьер-министр Сардар Мухаммед Дауд болгаш өскө-даа улу албан-дужаалдыг кижилер Н. С. Хрущевту Баграм аэродромунга элөп уткуп алганар.

Совет Эвиделинниң болгаш Афганистаның күрүңе тутары-биле аэродромун шимепкен турар. Хуңу-луг совет аалчыны чед бергенине алдыр кылдыр үтөр-бодан 21 уда дугайын харылаанын кыла-ган болгаш Совет Эвиделин биле Афганистаның күрүңе гимнилерин күөсеткен. Афганистаның Шерият-Агаар Күштериниң реактивтиг шүүр-дегечилери Н. С. Хрущевтуң олур-уп алгаш келген «ИЛ-18» деп самолөдүн хуңу-лугу-биле таңымы-ла деп чораннар.

Афганистаның хааны Мухаммед Захир Шах бодунуң чугаазына хуңу-луг совет аалчыны изип байырын чедирген болгаш Н. С. Хрущевту бөк чорукунуңун тунелениде СССР биле Афганистаның аразында харылаалар улам-на быжыгар дээр-инге иделгени илереткен.

Н. С. Хрущев хары чугаазына эп-найырдык афган күрүңе база катап келирин чалааны дөз Афганистаның хааныга болгаш чаканга чүрөкти ханымыдан өөрүп четчирген болгаш совет улустан, Совет чакыткан база бодунуң хуңу-луг Афганистаның эрес-маадыр, күш-ажыкчы улустуңа изип байырын болгаш чепсек-ленешкенин база тайбынын күөңүн дамыткан.

Совет херэженнер дугайында чаа ном

Күрүңениң политиктиг нөм үндүрер чери «Бистичи үеиниң херэженнери» деп номну үндүргөн. Улус ажыл-агыйынын болгаш культурунын аны-бүрү адырларына боттарынын маадырын күш-ажылы-биле бүгү

улустуң хуңдуктелин болгаш максалын чаалап алган совет херэженнерге тураскаткан үжөн ажыг өчөктөр ол номда кирип турар.

Совет күрүңе херэженнер дугайында сап-гыш-салымышкынын,

бүгү делегейге тайбың дөз демселге херэженнериң киркилгезиниң дугайын тускай болжүктөрдө чугаалап турар.

Чымылдан эки каас-тап уадыртен.

(СЭТА).

Тарылга удавастаан, белеткелди дүргөдөдир! Белеткелдиг манап турарлар

Улуг-Хем районунуң «Чодураа» көдө ажыл-агый артели чеди чылдын ийни чымыла белдик дүжүттү чедип алыр дөз чакы тарылга белеткеди баш-бурунгаар өңи чорудуп турар. Колхозтуң тарылга шөлү бө чымын 4000 ажыг гектар чедир кааба-рар болгаш өрткөн чылаа ден-нөөрге 933 гектар хөй болур.

Бө чылдын чакы тарылгазын-га белеткеп ажылынын айтырыл-ларын күсүкү тараа ажаан алымышкыны доостуру билек планнан, ол талазы-биле колхоз баштаар чериниң болгаш партия организациязынын хуралдарына чугаалажып, машина техниканын септелгезиниң график планын чогааткан.

Бө чылдың тарылгазына четчир тараа культуларынын сортуң үрөшинерин долзуу-биле складтап урган болгаш оң ары-лаашкынын организастык чорут-кан. Эң ылаңгы 320 тонна кызыл-тас, 100 тонна сула, 15 тонна арбай, 11 тонна чингетараа үрөшинери бүүрү-биле арылаптыган. Үрөшинерин үер шылары районун көдө ажыл-агый инспекциязынын үрөшин хынаар лабораториязына хынаткан. Оң шылары эки, ам чүгө чажарына белен. Ол кы-

лаш 100 тонна картофель үрө-шини база белен.

Чакы тарылгага тракторлар-ның болгаш «жолуда чепсектер-нин база өскө-даа көдө ажыл-агый машиналарынын септелгез-лерин чорударычче колхозтун баштаар чери кол кичээңиниң угаандырган. Бө чылдың фев-раль айнык бир дугаар тар-тымында 17 тракторлар, 17 ан-дзыннар, 17 селжакар, 4 культу-раторлар, 98 илчирлер, 3 лу-пильниктер бүүрүн септеттиген болгаш чакы тарылгага кирип-теринге белен кылдыр чыккап тургустунган. Ол ышкаш 16 терелерин белеткеп кылган.

Тракторларынын болгаш көдө ажыл-агый машиналарынын сеп-телгезинге колхозчу механизатор-

Огород бригадында

Чөөн-Хемчик районунуң «Комму-низмче орук» колхозунуң огород бригады эртен чымын ногаа ажы-лыдан 75 муң рубльдиң орулганын киирген. Ногаажылар бө чымын эки дүжүттү өстүрер, оң эртен чымы-дындын-даа хөй орулганы киирер дөз кончүг орадаларып турар.

Ногаа расаддалары өстүрер чы-лыткылыг чер белен. Ногаажылар

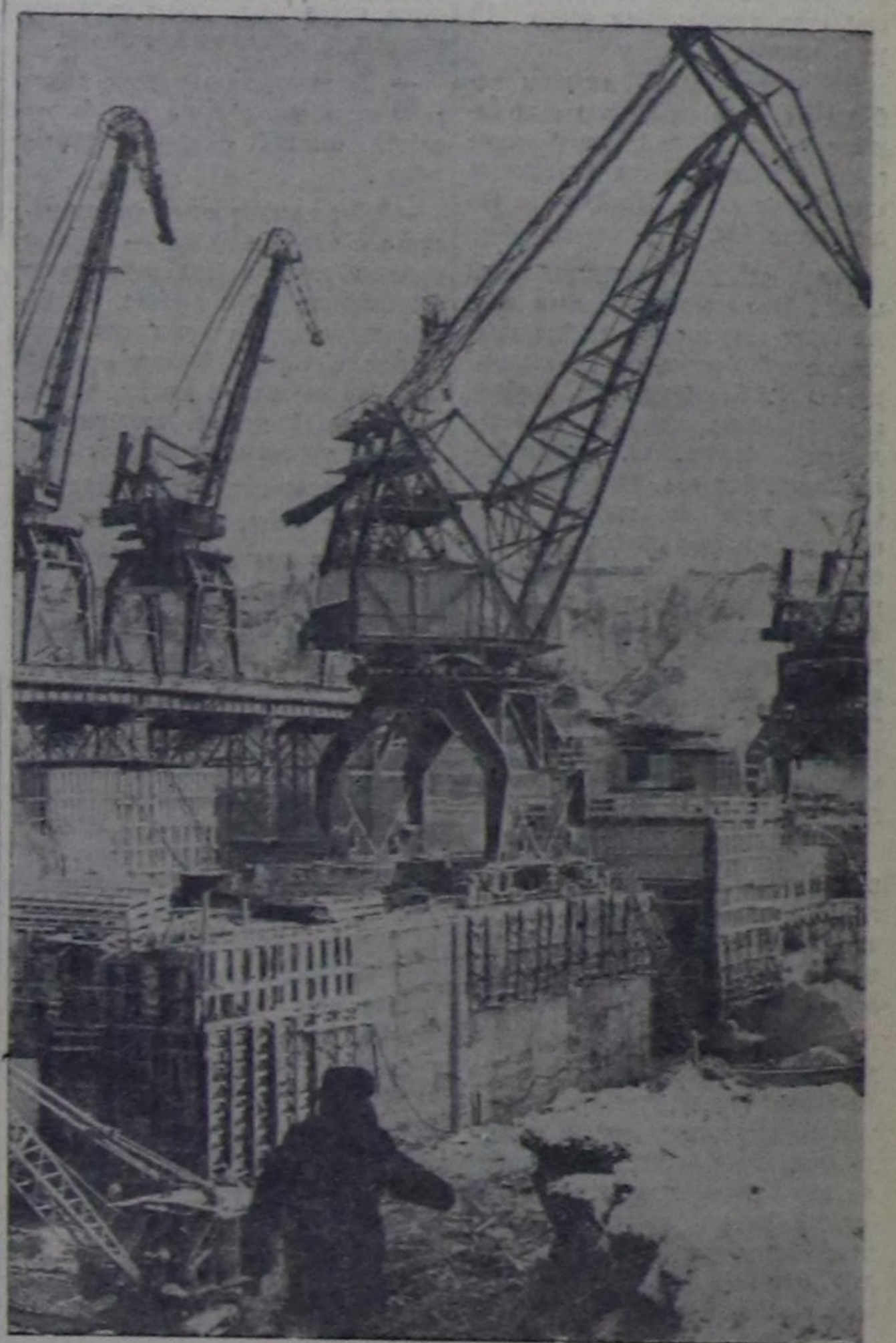
лар Сандый-оол, Шарапан, Ко-ванов, Хургу-оол, Спартак, Ча-ла-ба болгаш өскөлөр-даа хуң бу-рунун нормаларын 125—150 хуу күөсөлип турарлар.

Колхоз баштаар чери механи-заторларынын, тараажыларынын чакы үлө чурттар хову тур-галарынын белеткедери база чорудуп турар. Колхозчулар амгы хуңуерде шөлдерге чепсек-чилдиге сөөртүлгезин организастык чорудуп турарлар.

«Чодураа» колхозтуң тараа-жылары эртен чымын чедип ал-ган чедиркинерин улам бы-жыламышшаан, чакы тарылга-зына бүгү талазы-биле белет-кедери дооступ, ам чүгө хар эририн манап турарлар.

М. КАВАА-САРЫГ.

Н. КОМБУНАЙ.

Иркутск область. Братск ГЭС-тин тудуунуң ийити хевари.

Фото М. Минеевтин.

СЭТА-ның фотохроникасы.

СҮТ КУХНЯЗЫ

Кызыл хоорайнын Каа-Хем кудумчузуңда 26 дугаарыг ба-жында сүт кухнязы ажыттылган. Сүт кухнязы болза Кызыл хоорайнын 3 хар чедир намызыг бүгү бичи чаштары сүт алмайдан кылган чагай амданыг чепкер-биле хандылар. Ам ылаа мөө-гүлөр-биле ажыткан кефирлиг сүт, витамин холумактыг кисель, рис хандызы-биле холан сүт, ажыткан сүттен кылган «л ааркы, өрөме дөз чагай амданыг, хөй яны ассортменттиг чепкери кымын турар.

Сүт кухнязынын кылган чепкери тергип арыл. Оон чөм ап турар бичи чаштар уруглар өмчилериниң хайгааралында турар. Кухнязын кылган чепкери уругларын кадык, шымырак өздөдө-нөге улу агжы-дузалыг.

Л. АНТИНОВА.

Районга болган сепнар

СЭКП-ниң Таңды райкому партия аге организацияларынын секретар-ларынын болгаш херэженнер ча-вүлелдериниң даргаларынын семинарны организастап арттырген.

Семинарны кижикчилери пар-

тия ажылынын, экономиканың те-маларына лекцияларын дыңнаан. Бүгү делегей байдалынын дугайы-нда лекция, ажылдын дуржулга сол-чушкуну база болган.

В. ШОЯЛА.

Ындыг оожум белеткенип болбас

Каа-Хем районунуң «Совет Тыва» колхозу септеле чогуур 15 трактору-нун 11-ни, 13 селжакаң чүгө 2-ни, 90 илчириниң чүгө 30-ни сеп-теэн. Оон ылай 13 андымын 6-чы белен. Көдө ажыл-агыйын өң өскө машиналарынын септелгези чоокка кылдыр эгелейин турган, септеле кылдыр тускай дарганнар тургусту-маан.

Кожуда чепсек-херэженнериниң септелгези база чорувайн турар. Кызыл-тас үрөшини 20 тонна четпес, суланын четпес үрөшини тып ала-даа, сөөртүп алыры организаста-тылшаан. Чинге-тараа үрөшин ам-даа орнаттылшаан. Чумжа үрөшиниң колхоз тып албайн турар.

Артель бө чымын 30 гектар ку-курузаны тарып. Ындыг турда, кукуруза шөлүгө сөөлүгү үгө чедир-ле чагыс-даа шыак өдөк төктү-мөөн, агроном А. Тихеев бө ажылды организаставайн келген. Хову тур-

галарынын септелгезинче ам-даа кырбөөн, бригадаларын, агрегаттар-нын составы аде тургустунмаан.

«Бурвунга» колхоз 20 трактору-нун 16-ны, 5 андымын септеэн. Ындыг-даа болза, көдө ажыл-агый-нын өң өскө машиналары ам-даа септеттишпей турары кончүг чет-пес. Сула, картофель үрөшини мыр-най чок, оңу ам колхоз тыптынар деп турар. Хову тургаларынын сеп-телгези эгелөөн. Бө колхозтарын дуртукчулары, көдө Совет тарылга белеткелиде четпестерин дүргө чайладыр дөз шыңгы хемчеглер-ин алыры негеттигин турар. Чокка чак Көк-Тей көдө Советтин сессия-зы бө ийи колхозта тарылга белет-келиниң кайы кире чоруп турары-нын дугайында айтырыгы чугаа-лашкан болгаш илерезн четпестери дүргө чайладыр, белеткеди доң-дораан доозарын шийтирлээн.

А. ТОГУТ-ООЛ.

Ногаа шөлүндө өдөк төгүүшкүңү

Чөөн-Хемчик районунуң «Хорум-Даг» көдө ажыл-агый артелиниң огород бригадынын кижигүнери

бө чымын ногаалар олуртур шөлө Дег» көдө ажыл-агый артелиниң огород бригадынын кижигүнери 900 тонна өдөкти төккөн.

Ч. СЕНДАНЫ.

БҮГҮ-НИИТИНИНЧ

НИИТИНИНЧ КОРУМ-ЧУРУМУН КАМГАЛААР

Нийтийн корум-чурум камгаларын ажилыг чоннарыг калбаа биле киришээр дугайнда Коммунист партианын болгаш Совет засагтын үндэргэн шийтхирлери ботандар дээр районунд ажилчы чоннары амгы үедэ чамдыг ажилдары чорудуу турар. Районд улусчу 8 дружиналар тургууштуулаан, оларын составында партия, совет, хэй-нийтин организациаларын, ажилчы чоннарын төлөөлөхчирлери 140 амыг дружиначылар ажилда турар.

СЭКП райкому болгаш райүстөкөм нийтийн корум-чурум камгалалын район штавы-биле кады дружиналарын командирилеринчир хонкутук семинарын чоокта чаа чыылыргаш, оларын ажил-чорудугазынын дугайында чогуур сургаалдарыны кылыш берген. Дружиначыларын чөвүлө хуралдарын чер-терде база эрттиргиле, оларын ажилын экижидер кемчелерин аш чоруткулаан.

Дружинаын ажил-чорудугазын Ленин аттыг колхозта партия организациазы хүн бүр уурдуу турар. Дружина командири аш Оргтун-оолдун илеткелин ол организациа болуун бөрүзүндэ дынап, дружиначыларын ажилында боттуг дузалап келген. Оол түнелинде Ас-Туртүгүдө Советте нийтийнчир корум-чурумун үрээр чоруктар сөөлүгү үедэ көксүзү-биле эвэжеп турар.

Чаа-Хөл СТС-тиң коллективинде партия болгаш хэй-нийти организациалары улусчу дружиначыларын ажилында эки дузалап турар. Мурунда ышкаш аргаалакшыкка сундугар, ажил шагында оозалап, прогудулар, нийтийнчир чурумун үрээр чоруктар ол коллективте ам эвэжээн. Ында нийтийнчир чурумун камгалаар херекке боттарынын чүткүлдүг чорун дружиначылар эштер Бачурина, Чылабак, Савин болгаш өскелер-даа түргүчү илередип турарлар.

Нийтийнчир корум-чурумун камгалары-биле чергелештир түрүктө, хэй-нийтин болгаш хамаатыларынчир өчүзүнгө хора чедирер кижилер-биле демисели дружиначылар база күштерин турарлар. Эрткен чылдын октябрь айда «Бурнугаар» колхозтун 8 инектери чиде бөөрге дружиначылар Виче-оол, Даржай, Сенди оол үч инектерин истеп чораш, Сут-Хөл районунд девискээрден барып тышкаанар. Ол-ла колхозтун үш ады чиде бөөрге, хойжу эш Шаравин оларын Чөн-Хемчик болгаш Сут-Хөл районнарын девискээрлеринде ботуну чиккен ады-биле катый тып илереткен. Үстүнде кеминг херектерин үлгеткен кижилер туттурган болгаш хойлууну шыгыг харысалгазынче кирирткен.

Районунд колхозтарында болгаш албан организациа черлеринде эш-хуузуунд судтары чеди кезек черде тургустунгулаан, олар боттарынын

хүдээлгени эки күөсөдип турар. Районунд коллективинде эш-хуузууну суду хабьжыркычымы Востриковтун арага-дарыга хандыгып турган дугайында херээн көргөш, анаа хэй-нийтин шыгыгы буруу шавышкынын чарлаанынчир сөөлдүндө ол кижилер ботуну бак аажы-чадын эдиле, эки ажилдап өгөдэй берген. Арагачылар дугайында херектерин СТС-те эш-хуузууну суду ботуну хуралдарына база көртү турар.

Нийтийнчир чурумун камгалаар талазы-биле чамдыг ажилдар бар болза-даа, партия болгаш засагтын бо талазы-биле салган негелдерин ам-даа ыракта чедир күөсеттөөни-висти миннир ужурагуч бис. Арага-лаашкыга сундугар, күш-ажылдын сагыла-чурумун болгаш нийтийнчир корум-чурумун үрээр чоруктар чамдыг бугудалге черлеринде болгаш колхозтарда ам-даа бар болуп турар.

Чижээ, районунд коммунал-септелге конторазынын уурдугучлары эштер Анифолов, Коперцах олар арага-лаашкык, СЭКП райкомунга кемчег алдыртканар. Ол-ла коллективте Осур-оол, Бруаков, Кызыл-оол ышкаш арагачылар бар болуп турар. Район төвүндө болгаш Булуун-Терек көдө Советте улусчу дружиначыларын боттуг ажилы ам-даа илеревөөн. Оон туржуу Булуун-Теректе дружинанын командири Давыны ботунде ээиртир аргаалап алгаш, кижилер дорамчылап, чамчык шуугаан үндүрүп турган чорук сөөлдүне илерөөн. «Бурнугаар» колхозта партия организациазы (секретары эш Сундуй) Давынынчир ол үлгединин дугайында шийтхирлелгемчег албайн турган чорукту чеп-лес деп демелгээр херек.

Чаа-Хөл көдө Советтиң даргазы эш Гилов суурда улусчу дружиначыларын болгаш эш-хуузуунд судтарынын санын билбес, дружиначыларын безин танывас болган чорук, нийтийнчир корум-чурумун камгалаар сымла Советиң уурдугазынын дошкаан херечилөөн.

Социалисттик нийти чурталганын дүрүмдерин сагып ботандарында болгаш нийтийнчир чурумун камгаларында ажилчы чоннарын киржилгени хандыкшыр ажилда үстүндө ышкаш чептестерин дарый чыйладыр ужурагуч.

Хэй-нийтинчир чаа хевирлелг организациалары — улусчу эки-тура дружиначыларын болгаш эш-хуузуунд судтарынын ажил-чорудугазын дүрүм төлөвилелдеринде көрдүнгөн негелдерге дүшүртү үндэзини-биле экижидип тургаш, нийтийнчир корум-чурумун үрээрлер-биле демиселге бугу чононуп киржалгезин улам сырды организациалары бистиң чутту-ла сорулгасы болур.

Т. БЕГЗИ,
СЭКП Чаа-Хөл райкомунуң секретары.

кен чылын гектар бүрүзүндө 215 центнер дүжүт алдыган.

Чайын андарар черинчир га бүрүзү ортумаа-биле чернеринчир 5.250 чангыс чикке чөмөчөлини берип турарын колхозчулар санап көргөн. Кукуруза ышкаш киндик культурга хамаарыштыр кандыгыл дие, чайын андарар черлеринчир га бүрүзүндө чернеринчир 10 муң чангыс чикке чөмөчөлини берип турар. Чайын андарар черлерин ажилгал черлери кылдыр хуудулар чорук мал чернерин бугудерин барык ийи катип көвүдөдир, нийтийнчир мал ажилын дүрген көдүрениге тазымчалыг байдалдарын тургузар арганы Ленин аттыг колхозка берген дээрин санажыгалар көргүзүп турар.

Эрткен чылын Ленин аттыг колхоз черинчир 100 гектарында-ла 125 центнер эвти болгаш 350 центнер сүтү бугудерген. А 1961 чылда 100 гектарга онааштыр 200 центнер эвти болгаш 1.200 центнер сүтү бугудерин колхозчулар шийтхирлээн. Колхоз бүрүзүндө ботун болгаш чедиргип ышкаш кылдыр сагындырар турар кемчегинчир — андарар черлерин анаа чытырбайн ажилгалар чорукту берип турар ажилчыг чүчү бо-дур.

Сонгу-Казакстан областың Чистовский совхозунд дуржулгазынын дугайын партианын Топ Комитединин декабрь Пленумунга чугаалап турган. Ол совхозтун уурдугучлары эш Н. С. Хрущевтун сүмезге баугуар 1959 чылда Казак ССР-нин байдалдарында кукурузаны калбаа-биле негелдеринин дуржулгазын кылган. Совхозтун коллективин 3 муң гектар ажил кукурузаны тараан. Казак республиканын чангыс-даа ажил-агыйын ол хире шөдөргө кукурузаны мынчага чедир талыш кирбөөн.

Түнели кандыг болганга ышкаш? Совхозтун ажилдакчылары гектар бүрүзүндө ортумаа-биле 300 центнер кукурузаны өстүргөн, ынчаарга элөөн хэй шөдөн сүт-ышкаш бымжиттыр баштары алдыган. Кукурузанын бар болганы ажил-агыйга 64 муң тонна силосту салыр арганы берген.

Чыгыштан дуржулгага даяныкка, Чистовский совхозтун коллективин чыл бүрдө 100—120 муң тонна силосту салыр төлөөдө, кукурузаны тарылгазын 5 муң гектар чедирин ботуну сорулгазы кылдыр салган. Ажилчылар болгаш тусбай өртемниглер чеди чылдын төнчүзүндө көдө ажил-агыйын ажилчы черлеринчир 100 гектарында-ла эвти 100 центнер чедир болгаш сүтү 321 центнер чедир бугудер деп хүдээлгени алган. Ол санынчир ужу-дузанын үнелеп көөр төлөөдө, Казакстанын сонгу талачы областарынын хэй-хэй совхозтары ам бо үедэ черинчир 100 гектарында-ла 3—5 центнер эвти болгаш 15—20 центнер сүтү бугудер турарын сагындарга-ла четчир.

Колхоз болгаш совхоз бүрүзүндө ажил-херектерин байдалын хандыр өөренип көргөндө көдө ажил-агыйн продуктуларынын бугудерин көвүдөринге чаа немелде кураваарларынын тып болур.

Чуртун муракчы районнарынчир ителешкини-биле чеди чылдын палларынын хуусаа бетинде боттандыр дөш, бо чылына— чеди чылдын ийги чылында эвт, сүт болгаш өске-даа продуктулар бугудеринин эч хэй дөн немелде өвүдөлин хандыр дөш совет социалисттик чарым ам бо үедэ калбарын турар. Ындыг сорулганын боттуун хэй-хэй муракчы ажил-агыйларынчир дуржулгазын бадыткан турар.

В. ПОЛЯКОВ.

ЧУГУЛА ХЕРЭЭ

Улусчу дружиналарнын ажилында (Чагаалар допчулалы)

Совет хоойлу-дурдуму сагымы, камаатыларын болгаш нийтийнчир өчүзүн камгалаар, социалисттик нийти чурталганын норма-чижектерин хажытпас талазы-биле улусчу эки-тура дружиналарнын ролу улуг. Ажилы үлгелеринчир дружиналар областа дына хэй. Бо дугайын редакцияга кезеп турар чагаалар тодаргай илередип турар.

Чөн-Хемчик районун «Коммунисттик орук» колхозунда дружина чон ортузунга кижилеринде ажилы ай санында план баугуар чорудуп турар. Дружиначылар чүгле бо чылдын эгезинден бээр безин 4 лекциялары, 17 бөдөсөлөрүн организациазынын эш Номбунай бажээн. Партия, совет организациаларга уурдугач ол дружина чонун деткичезин, хэй-нийти организациаларынчир дузанын чеп ажиллап турар.

Барыш-Хемчик районун Эргибарлык көдө Советинин чанында эки-тураның дружинаны (командири эш Норбу-Самбуу) база багай эвес ажилдап турарын эш Келин-Сенги бажээн. Оон дружиначылар баштай 18 турган, а ам 45 кижиле четкен. Дружиначылар чүгле илеревөөн чептестерин чурумчударына эвес, өчүлгө кады мындыг чүдүлдери болдуру-базына кемчелерин (танымдыганы) чон ортузунга база калбарын турар.

Сут-Хөл районун «Ишкын» колхозта улусчу дружина бо чылдын эгезинде тургустунган. Ан-сеткалдык күш-ажылдан оспаксыраар, аргаалап прогудулар, нийтийнчир корум-чурумун үрээр Дырты-оол, Дамдын, Чаш-оол ышкаш кижилер илереп турган. Бо талазы-биле дружиначылар багай эвес ажилдаптын, мындыг

чептестерин эвэжээнин аштер Шангыр-оол, Хурагандай олар тодаргай бажээн.

Моон-биле кады чамдык партия, совет организациаларынчир талазында дружина ажилын чептес уурдугач турарын база айтыр херек. Ол дугайын редакцияга келген чагааларда фактылар тодаргай көргүзүп турар.

Өвүр районунд Солчур болгаш Саглы көдө Советтеринин чанында улусчу дружиналарнын ажилы барык көзүлбөй турар. Район төвү Хандыгайыда дружина үлгелеринчир ажилдап турбуже, оон Шериг-оол ышкаш чамдык дружиначылары боттары безин нийтийнчир корум-чурумун хандыг турарын эш Доос-Кара бажээн.

Танды районун «Кызыл партизан» совхозунда аргаалап прогудулар, чононуп амыр-дыжыга шаптыктар чоруктар сөөлүгү үедэ улусчу турарын эш Монгуш илередип бажээн. Чижээ, Мадыр-оол, Дум-бүү, Евсеенко оларынчир чурум чок үлгелеринин дружиначылар хажытпас-биле эртин турар.

Каз-Хем районунд «Ленинчи орук» колхозта дружина (командири эш Иванов) тургустунганда бээр чыл ажил үедэ кандыг-даа ажил тургустууны эш Самбуу чагаазында илереткен. Моон улусунда колхозта Кулаков, Сувандин ышкаш чурум үлгелерин-биле демисел кошкаш.

Улусчу эки-тура дружиналарынын ажилын партия, совет организациалар боттуг уурдугач чугула. Ол ышкаш суд, прокуратура болгаш шагдаа органнына база дузалаар ужурагуч.

Колхозтарнын болгаш чонон эт-хөреңгизинин күрүнө камгалалында өскерилгелер дугайында

Колхоз бугудугазынын амгы үедэги экономиктиң байдалдарын база көдө ажил-агый культуларынчир болгаш маддарынчир камгалап хандыргызынын дөңөлини бедирин барымдалаш, күрүнө камгалалын улусчу-дузанын улам ийи бедир сорулга-биле ССР-нин Дээди Советинин Президиумун Чарынын баугуар албан төлөвилел камгалалын дугайында хоойлуга чамдык өскерилгелерин кирген. Чижээ, мадды болгаш тарылгаларын албан төлөвилел камгалалынчир талазы-биле камгалап түнеринин кемчээл оларынчир шын өртөөнчир 40 хуузунга чедир кемчээлге доктаатынган туруп болур.

Ону баугуар обьектуком камгалал хандыргызынын чаа нормаларын бадылаан, олар 1960 чылдын январь 1-ден эгелеп күштүг болган. Мады камгалалынчир талазы-биле колхозтарга-даа, хамаатыларынчир ажил-агыйларында-даа чангыс аай нормалар доктаатынган: бир баш мыйыстыг бода малга—700 рубль, чыгы малга—600 рубль, хой биле өшкүгө—100 рубль, хаванга—300 рубль, өске-биле чугааларга, маддарынчир өлгөн таварыгаларында куркамгалап чери камгалап төлөвилел үстүндө айткан түнчирге төлөп бээр.

Оон-биле кады, камгалап төлөвлөгелеринин түнерининчир бедирин-биле холбаштыр камгалалын дөш амыр түч кудулаан. Камгалап түнчүр 100 рубль бүрүзүндө-не колхозтарга мыйыстыг бода малды камгалалынчир—1 рубль 60 коп. аш турган болза, ам 1 рубль 50 коп., чыгы малды—4 рубль 80 коп. турган болза, ам 3 рубль 50 коп., хой биле өшкүгө—2 рубль 40 коп. турган болза, ам 2 рубль, хаванын—3 рубль 20 коп. турганында ам 2 рубль 50 коп. болган. Ылангыча хамаатыларынчир ажил-агыйларында маддарын камгалалынчир дөш ол түч кудулаан: мыйыстыг бода малды—3 рубль турган болза, ам 2 рубль, хой биле өшкүгө—5 рубль турганында ам 2 рубль 50 коп., чыгы малды—8 рубль турган болза, ам 5 рубль 50 коп. болган.

Ындыгын төлөөзинде, мурунда 500 рубльге бир баш мыйыстыг бода малды камгалалынчир дөш колхозчу кижиле 15 рубльден төлөп турган болза, ам 700 рубльге бир баш мыйыстыг бода малды камгалалынчир дөш 14 рубльден төлөп, а ол мал өлүп калган болза, мурунда ышкаш 500 рубль эвес, 700 рубльди амыр; мурунда 600 рубльге бир баш чыгы малды камгалалынчир дөш колхоз 28 рубль 80 коп. төлөп турган болза, ам 21 рубльди, азы 7 рубль 80 коп. эвэшти төлөп.

Ындыг чүве болганда, ССР-нин Дээди Советинин Президиумун Чарынынчир кол уткамың чүл дөргө, камгалалынчир дөш амыр түнчү элөөн кудулап тургаш, база колхозтарга болгаш хамаатыларга камгалал төлөвилелерининчир түнчү элөөн бедиринчир камгалалынчир бажыжылар,

ажылчы чоннарынчир материалдыг байдалын бедирер херекке күрүнө камгалалынчир экономиктиң ужу-дузанын бедирери болуп турар.

Маддарын албан-биле камгалалында ангыда оларынчир садып амыр өртөөргө таарыштырган өртөөрлеринчир 80 хуузунга чедир кемчээлге эки-тура-биле камгалалынчир арганы колхозтарга болгаш хамаатыларга берген. Чижээ, дөргө, дөргө, дөргө 280 кг инектиң өртөө садып амыр өртөө-биле 2100 рубль болур. Албан төлөвилел камгалалынчир талазы-биле төлөвилел камгалалынчир талазы-биле төлөвилел хандыргызынын нормазы 700 рубльди ол түндө казаш, 2100 рубльдин 20 хуузун—420 рубльдин камгалалынчир чарымынчир арганы арттырып каарга, ол малды эки-тураның чуруму-биле 900 рубльге, а албан камгалалынчир кады 1700 рубльге камгалалынчир болур. Ол чүт дээр ол дөргө, ол мал өлү берген таварылгада куркамгалап чери өлгөн нормалар дөшүп катип тургучу амырны барык чедир хире түнчү төлөп бээр дээр ол-дур.

18 хар ашкыч өлгөн чыгы малдарга, а ол ышкаш кырааш өлгөн өске-даа малдарга камгалал төлөвилел 1960 чылдын январь 1-ден эгелеш төлөвөс. Оон-биле чергелештир 18 хар ашкыч чыгы малды камгалалынчир чүт дөргө ажил-агый кижилер-биле амыр, кырган малдарын ажал тудары ажил-агыйга амык чок.

Көдө ажил-агыйынчир культуларынчир тарылгаларынчир албан төлөвилел камгалалынчир чорудар талазы-биле элөөн өскерилгелеринчир киртирген. Моон мурунда тарылгаларын камгалал хандыргызынын нормазы кончүгү куду болгаш бүтү тараа культуларынчир 1 гектары 60 рубль болуп турган. Тараалар үрелин азы өлгөн таварыгаларга куркамгалап черлери колхозтарга камгалал төлөвилел төлөп турзажок, оларга таварышкан когаралдарын катип тургучунынга мындыг ла улуг дузаны көргүзүп шыдавайн турган, чүт дөргө тараа чүс хуу өлгөндө оон бир тазымга чүтлө 60 рубльди төлөп турган. Ол болза бир га черден алган дүжүтүң өртөөндө 15—20 рубль эвөш болуп турар.

Бо чылдан эгелеш камгалал төлөвилелринчир түч садып амыр өртөө биле дөңдөөргө, чикке-биле дүжүтүң өртөөнчир 40 хуузуң депчеленге доктаатынган. Ынчаарга дүжүтүң кайда-ла ортумуктан өрү болур, мында 1 гага камгалал төлөвилелинчир өртөө бедик кылдыр доктаатынган. Чижээ, бедик дүжүтүң ап турар Чаа-Хөл районга 1 га кызыл-тастың камгалал өртөө—500 рубль кемчээлге, а чангыс дүжүтүң ап турар Тес-Хем районга—чүтлө 160 рубль кемчээлге доктаатынган.

Кызылдын алгы заводунда эш Гавриченкога уурдугач идик дааражыларынчир бригаданы коммунисттик күш-ажылдын бригаданы деп ат дөш демисешпишкан, бедик көргүзүлгелерин чедип ап турар. Бригада хүнүн онаалдын үргүлүчү 140—150 хуу күөсөдип турар.

Чурукта: сапык дааражыларынчир В. И. Ленинниң төртүтүнгөн хүнүгө чедир чарык чылдык планын күөсөдир дөш хүдээлгезинге ат салып турары.

Фото С. Фоктистовтуу.

Боттарынын күжү-биле

Эрзин районун Нарын сес чыл школазынын үстүгү класстарынчир өөреникчилери болгаш башкылары, ажилчылары школынчир 1960—61 өөрөлгө чылында отуулар мыжын боттары белектеп турар. Мыжын дыштанылга үезинде олар 281 кубометр мышты кап белектеп, школа хериминин иштинде чедирип алган. Чоокта чаа өөреникчилер болгаш башкылар 60 кубометр амык мышты база белектептер. **Т. ЛИКТАН.**

Эки-тура-биле

Бай-Тайга районун «Тилелге» колхозунуң колхозчулары дыштаныр хүнерин ажиллап тургаш, эш Эрес-оолдун уурдугазы-биле Кызыл-Даг чеди чыл школынын 56 кубометр отуулар мыжын боттарынын эки-тура-биле кап берген. Борта Х. Деспи, К. Кеңден, Х. Тойбу-Хая, О. Ойдуп олар эки ажилдаптар. **С. ДОРЖУ.**

Амыдыралдын чугула айтырымы

Колхозчуларынчир бажынырынга өң эки амыдырал-чурталга дөш база өң эки арыг-шевер колхозчу сүүр дөш чарышты күөсөдир талазы-биле Бай-Тайга районда «Малчыны» колхозтун баштаар чери болгаш партия организациазы чамдык ажилдарын чоруткан. Эрткен ажил-агый чылында колхозтун тулуг бригаданы 54 чурталга бажынырынчир тулуп, ажилгалга киргенер.

Нийтийн-биле колхозта чурталга тулуглары туттунуп, ажилгалга кирип турза-даа сүүрү чагай-жыдып негачындар база бажынырынын хөгөрүнчир, кладовкаларын, кышларынын кылырынын болгаш колхозчуларынчир амыдыралынчир улам культурулуг болдуруп бедирер талазы-биле ажилдарынчир чептес чоруткан. Чижээ, нийтийнчир чунар бажынын тулуп ажилгалга кирген болза-даа амгы үедө ол ажилдаптын турар. Оон чылдагыны чүтлө олар мыш чогунда. Ол ышкаш колхоз өртөөн чылын урутар эленин туткаш, чедир кылаанында ажилгалга кирбөөн. Колхозта күш-ажыл кылымынчир 576 херөжөөнерден 154 кижиле күш-хүнтүң минимуму күөсөдир, 40 кижиле колхоз бугудугазынын шүүт киришөөн. Оон чылдагыны чүтлө ясли чогунда. Сүүрда бажыныр чурумунчир туттууда-даа оларынчир чанында чангыс аай херимнер чөв. Бугун суурда чүтлө 4 арыгылар бажыныр бар.

Нийтийн-биле мыда малчыныры катый санаар болза барык-да 200 хире өргөлөр ам-даа бажы-биле хандыргышпишкан.

Көдөге агитмассалыг ажилдынчир **С. КОМБУЙ-ООЛ.**

Почта таралдыгазы

Бай-Тайга районун Сталин аттыг колхозунуң суурунга район төвүндө почта хүнүгө-не оозал чок келер, ынчалза-даа колхозтун иштинде почта таралдыр кижиле чогуңдан колхозчуларынчир чагыткан солуннарын болгаш чагаа бажыныр элө-ринге оозалап чедип турар.

Ылангыча мал фермаларынчир ажилдакчыларынынчир чагыдылары хождуп кезеп турар. Ирак фермаларда болгаш кышталарда чурттал

турар кижилеринчир солун, сеткүү-дерин чорумаа кижилер дамчыштыр чорудуп турар. Колхозтун малчыныры Баныл, Денгулар, Калдар-оол болгаш оон-даа өскөлөр бо чылдык чагытказында чыл эгезинде бээр чүтлө 1—2 солуннарын алганын хождуп чугаалап турарлар.

Малчынырга почта чедирер тускай кижини тургузары негеттинип турар.

И. ДОРЖУ.

Чиде берген ада

Барыш-Хемчик районун «Болды» көдө ажил-агый артелиниң кижигуур Ооржак Маңдай-оолович Хойтпак-оолду ол чок-кавынынчир кижилери эки билер. Ол шынылаштыр турза узун-даа, түтө мөгө-даа, аас-сөөстүгү-жаа эч үвө.

Ындыг кончүгү билдингир кижиле берген. Моон дынчаан кижиле ботуну кулаанга безин бугудерес чүтө. Шыны-ла ол, Ооржак Хойтпак-оол ич чок барган. «Хат чок болза, сизге бажы нимчөөсө» деп чон чугаалажыр чүве болгай, чылдаган чокка кижиле чүтө чиде бээр чүвө?

Ооржак Хойтпак-оолду үш уруу бар. Оларынчир эч улуу Садыгмаа ийгилиг класта өөренип турар. Эргибарлык көдө Совет биле школынын дирекция чери негизден чарыктын өскүстү көзөргөп көргөн, ону чурдуениң долу хандыргызында хүлөп алган. Өскөлери — Борбак-оол чеди харлаан, Хурал-оол беш харлыг.

1958 чылдын күзүндө бо урууларын-даа, оларынчир адамынчир-даа салым-чолунга чаа болуушкун болгаш Ооржак Маңдай-оолович ол-ла районда «Совет Тыныч беш чылы» колхозка кире шаап алган, бир кижиле өг-буле тулуп алган. Көзөгөнчир өскүстөр неинчир чылдыг өргөлелин көөр бис деп бодаанар. Сагыткан сагыш ышкаш чүве кайда боор, урууларынчир адамынчир «ужуралдары» оон эгелеш.

Чаа өг-буле тутканынынчир сонда 2—3 хире ай болганда Ооржак Хойтпак-оол чиде берген адамынчир чылдык чагытказында чыл эгезинде бээр чүтлө 1—2 солуннарын алганын хождуп чугаалап турарлар.

Ооржак Хойтпак-оол ышкаш чоннаар-көзөгөр сеткини чөв, сөөм даш деп чүрөктөр адамынчир хэй-нийтинчир бугудер турар. Хойтпак-оол шыны-ла турза-биле ажи-төлүн каап турар кижиле болза, оон урууларынчир

Социалисттик чурттарда

КУР

П.КИН. (СЭТА). КУР биле ССРЭ-нин аразына найрал, эвилел болгаш кайы-кайызыга дуузалыг дугайында Керээнин он чыл болганын байырлагына киржери-биле ССРЭ-ге кыдат-совет найралды нитилелинин (КСНИ) төлөөлерин чораанын дугайында отчётту ук нитилелини төп баштаар чери март 1-де джипал киргенин Сяньхуа агентиле диктанкан.

Төлөөлерин чингине секретары Ху Вэй-да болуун илестелгенге Совет Эвилелинин партиязынын, чазанын болгаш улустарынын талалыг төлөөлерин өөрүкүлүгү уткуп хүлээп алганын медегезэн.

Ху Вэй-дин медегезени болза, бистер кыдат улусту совет улусту улуг найралчы болгаш чыгыс салымшыкын көрүп турарын төрөн чуртуска дамчымап келген бис. Ийн чурттардан улустарынын үндэсин эрге-ажыктары болгаш делегейнин тайбысы күзээр улустарынын бедек эрге-ажыктары Кыдат биле Совет Эвилелинин найралын база каттыжымшыкын быжыктарынын үндэсин болуп турар. Совет Эвилелинин КСНИ-нин төлөөлерин чорааш келгени болза, ийн чурттардан улустарынын аразына найралды болгаш сырый каттыжымшыкын быжыктарына ажыкты салымшык болган дээрин Ху Вэй-де медегезэн.

Кыдат-совет найралдын нитилелинин төлөөлерин ССРЭ-ге чораны болгаш совет-кыдат найралдын нитилелинин төлөөлерин Кыдатка келеш барганы дээр, кыдат-совет найралды улук быжыктарына дыка идирилт болган деп КСНИ-нин төр элелинин дарагынын оралакчы Ли Дэ-шюнь болуун чугаазына медегезэн.

МАР

УЛАН-БАТОР. (СЭТА). Моолдун Араттын-революстуг партиязынын тургузган хүнүнд бээр 39 чыл оюн Моолга марттын 1-де медегезэн. МАРП-нин бириг сөздүзүни болуп эркиненин соондагы 39 чылдарын дургузулда моол улус болуун партиязынын уауртуугазы-биле чораш, экономикаын болгаш культуруг амырлардын бүгү адырларына улуг чедикшиктерин чедип алган.

«Ун» солунук мурнуку чүү-дүнде медегестингени-биле дыр, МАРП-нин бүгү төөгүзү болгаш национал экономикаын, культурун хөгжүдериңе чуртту чедикшиктерин болза, Ленин чи өредигини шыныын бадтыкпал турар болгаш колония база хамаарылыг чурттарын медалчүккен улустарына сорук кирикчи үлөгер-чекке болуп шыдаар.

Сухэ-Баторун болгаш Чойбалсанын мезилдерине, клубтарда болгаш кызыл булундарда Моолдун Араттын-революстуг партиязынын төөгүзү-биле танымалга ажыктары чоруп турар. МАРП-нин бириг сөздүзүни болгаш чуртту хостары дээр тукушуну кирикчи кирикчи-биле бекселдер болгаш ужуражымшыктар бүгү черлерге болгулаан.

Делегейнин Делиде көдөө ажыл-агый

делгелгези хагдынган

ДЕЛИ. СЭТА-ның корреспонденти П. Крешневтун дындап турары болза: февраль 29-та делегейин Делиде көдөө ажыл-агый делегейин хагдынган. Делегейге Индиядан аягы Совет Эвилели, Польша Улус Республика, Моол Арат Республика, Афганистан, Ирак, Цейлон болгаш оон-даа өске күрүселер боттарынын чедикшиктерин делген көргүскенер.

Совет Эвилелинин павильону чедикшиктерин улуг сонургалын келип алган. Делегейин ажылын ийн бүдүн чартык ай үзүниң дургузулда 2.500 мун киж, колдуунда-ла Индиянын аям-бүрү райондарында келген тараачынар, ону көп көргөн. Индия черин ажыл-ишчилерин улуг-улуг бөлүктери, студенттер, эртемденер, хэй-ниитига болгаш политиктиг ажылдакчылар, интеллигенциянын төлөөкчилери совет павильонун экспонаттарынын чанынга үр-ле доктаап турганнар. Совет колхозчуларынын мурнакчы дуржулгазын кичээлгейл өөренип, совет көдөө ажыл-агый машиналарын сонургап, делегейге ССРЭ-нин аям-бүрү колхозтар болгаш совхозтардан аяккетел совет хөвөнни, куруузаы, кызыл-тасты, азырал малдарын болгаш куштарын олар магадал турарлар.

«Совет павильонга көп чораш мен совет улустуң күженишини өөрүчүгү-дүр деп бүгүредим; ол күженишиниң тайбынын быжыктырычы болгаш бүгү кижэ төрелгетинин чагай чоруун экижде-ринче угаандырган-дыр» — деп Пенджаб штаттан келген эртем ажылдакчы Гопал үнелел дептеринде бил-

жөөн. «Силернин павильонунарга чораш, Бихараның райондарынын бирөөзинин төлөөкчилери, бистер, улуг-биле сонургадымыс. Павильонун экспонаттары бүдүн чоңа черле өредиглиг-дир. Бис силернин павильонунары кичээлгейл кезип көргөш, мындыг чүвени манаа билди алдымыс: ажыл чежеийин-ла берге болза, кижэ ону шыдаар-дыр» деп ол-ла штаттын бөлүк тараачынары бижэенер.

Бо болза ичид өнүктүрүн демделер дептеринде артырып каап бижилгелеринден чамдык чижектер-дир. А мындыг үнелелер делегейин ажылдап келгенин дургузулда 22 мун ажыг болган.

Делегейин ажылдап келген үзүниң дургузулда совет павильонга Совет Эвилелинден келип келгелен колхозтарын, совхозтарын төлөөкчилерин, көдөө ажыл-агый мурнакчыларынын болгаш кеску тускай эртемчилерин аям-бүрү штаттардан келген индия тараачынарын бөлүктери-биле алдан ажы ужуражымшыкынарын организастан. ССРЭ-нин көдөө ажыл-агый төлөөкчилери тараачынарындан бүгү-иний сөздүзүнде, анык фермерлерин бүгү-иний конференцияга чүве чугааламыздар, делегейге организастанган семинарларга киржи турганнар.

Совет павильонун театрына оюн көрүскүзүлөн совет уран чүүл коллективтери улуг ат-сурагы чедип алганнар. 700 көрүчүкө өйдөл каан ол театрга Совет Эвилелинин аям-бүрү республикаларынын уран чүүл-биле таныжарын күзөөнерни

шунтузун сынырып шылаас болуп турган. Иччангаш театрыны чок-кавмында шөлүгөштө буруну-биле көрүчүлөр дола бээр турган. Делегейин ажылдап келген хүнеринин дургузулда совет уран чүүл коллективтери 120 хире концерттерин көргүскөн.

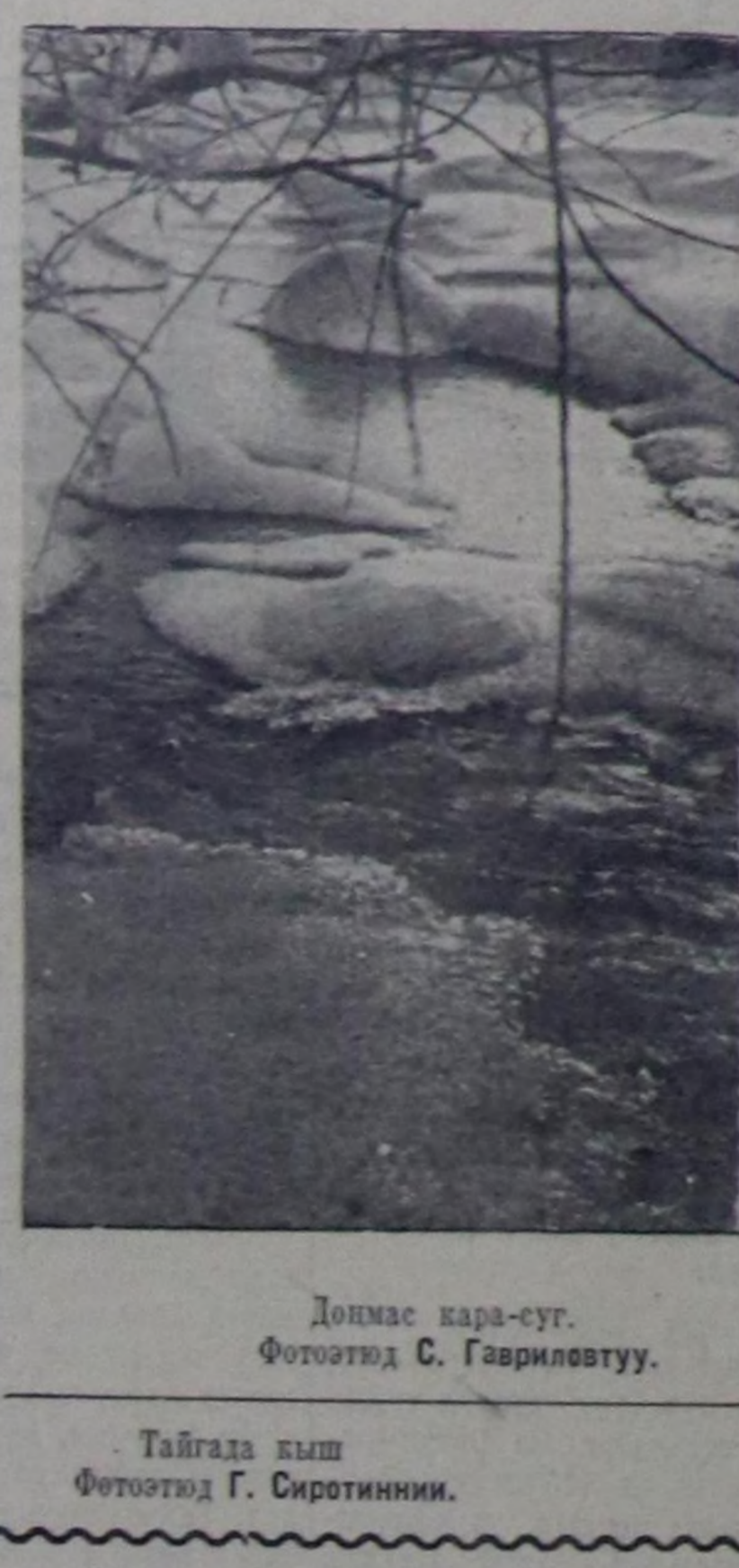
Февраль 29-та кезежениң 7 шакта делегейин көдөө ажыл-агый делегейин дөвискөөринге, оң хагдыннарына турсаактан байырлыг митинг эгелээн. Байыралга киржери-биле делегейге Индиянын оралакчы президентин доктор Рахакришнан, премьер-министр Дж. Неру, хандырлыгы болгаш көдөө ажыл-агыйнын министрствозун күрүне министри Дешмух, ССРЭ-нин көдөө ажыл-агый министри В. В. Машкевич болгаш өскелер-даа чедип келген.

Индиянын оралакчы президентин Рахакришнан делегейин даштыкыдан келген киржичилеринге турсаактан белектерин болгаш индий павильондарын чамдыкына санналарын тывыскалган.

Митингини төңчүзүндө оралакчы президент Рахакришнан болгаш премьер-министр Неру олар делегейин ажылын түнелдеринге сеткил хангаынын илередиң, чүве чугааламыздар. Көдөө ажыл-агый делегейин — көдөө ажыл-агый адырына аям-бүрү чурттарын чедикшиктерин дуржулгазын солчурууң хөвөнне улуг ужуражымшык болганын Индиянын күрүне уауртуучулары айткан.

Байырыг митинг совет артистериниң база киржкени улуг концерт-биле доозулган.

КЫШКЫ БОЙДУС ЧУРУМАЛДАРЫ

Донмас кара-сут. Фотограф С. Гаврилевтуну.

Тайгада кыш. Фотограф Г. Сиротиннини.

Куш-культура болгаш спорт

РСФСР-нин бириг чери дээш коньки маргылдаазы

Москва командазы бириг черде

ЧЕЛЯБИНСК. (СЭТА). Март 1-де команда болгаш хууда бириг чер дээш Россия Федерациязынын коньки маргылдаазы доозулган.

Маргылдааның сөөлүгү хууңда хөвөннөр 1000 болгаш 3000 м черге чарышкан. 1000 м черин И. Воронина (Москва) 1 мин. 39,2 секундта эртекш, бириг черин, Челябинскинин студентини И. Зайцева 1 мин. 41,4 секундта эртекш, ийги чери алган. А. Агапова (Москва) болгаш Г. Побынкова (Иркутск) оларнын кайымы-да ол дистанциянын 1 мин. 42,1 секундта эртекш, үшкү чери үлөшкөнөр.

Москвачы И. Воронина 3000 метр черин 5 мин. 24,7 секундта эртекш, база-ла бириг чери алган. Ийги черде Красноярск крайнын спортчузу В. Мамаева (5 мин. 36,5 сек.) болгаш үшкүзүндө москвачы Р. Фролова — 5 мин. 37,2 секундта.

1960 чылда коньки-биле маннаарына РСФСР-нин чемпиону атты москвачы И. Воронина 205,482 санын көргүскөш, чаалап алган Ийги черде И. Зайцева (Челябинск область) — 207,660 санын, 209,149 санын алган Пермь облазынын спортчузу А. Патакова үшкү чери алган. Т. Макарова (Москва область), А. Водозова (Архангельск область) болгаш И. Кудрина (Иваново область) спорт мастери атты бир-ле дугаар күзөткөнөр.

Команда талазы-биле бириг черде москвачылар, ийги, үшкү черлерде Киров болгаш Москва областтарын төлөөкчилери.

Маргылдага белик түнелдиг болган спортчулардан март 5-те Киров хоорайга эгелээр РСФСР-нин болгаш Швециянын конькичилерин чылдын эрттирер чачы болган маргылдаанын киржирлерин шилеп алган. Оларын аразында Горький, Киров, Калинин, Москва, Пермь, Челябинск областтарын болгаш Удмурт АССР-нин спортчулары бар.

Көдөө хаакчыларның бүгү-эвилел маргылдаазы

ЛЕНИНГРАД. (СЭТА). Барголова көдөө хаакчыларның бүгү-эвилел маргылдаазы үрүчүлөп турар.

Спорттун ийн хевиринге: 15 километрге маннаарыга болгаш трамплин халымына эртекш чылдын тилекчи Свездловск областын «Исток» совхозунун инструктору Юрий Дунаев 431,6 санын алган. Чемпион атты база каап чаалап алган. Грузияны советтик болдургаанын 10 чылы колхозтун төлөөкчизи Павел Гавва ийги чери алган. Үшкү черде — Ленинград областын Танич ортук школазынын башкысы Михаил Дороничев.

Чүгө трамплинден халымынын

маргылдаанын спорттун Киров областа «Урожай» эки-тура нитилел маргылдаазы үрүчүлөп турар.

Спорттун ийн хевиринге: 15 километрге маннаарыга болгаш трамплин халымына эртекш чылдын тилекчи Свездловск областын «Исток» совхозунун инструктору Юрий Дунаев 431,6 санын алган. Чемпион атты база каап чаалап алган. Грузияны советтик болдургаанын 10 чылы колхозтун төлөөкчизи Павел Гавва ийги чери алган. Үшкү черде — Ленинград областын Танич ортук школазынын башкысы Михаил Дороничев.

Чүгө трамплинден халымынын

советтик болдургаанын 10 чылы колхозтун колхозчуу Лилиана Голдезде бириг чери алган. Ийги черде Россия Федерациязынын төлөөкчизи Вия Малкина болгаш үшкү черде Латвиянын спортчузу Гуна Янсонс.

Дорт хүнериниң соонда маргылдаанын бириг черинде РСФСР-нин, Эстониянын болгаш Латвиянын командалары чоруп турар.

Спорттун үш хевиринге

Дыштаныр хунда Эрзин районун төвөгүн спорт маргылдаалар болуп эртекш. Маргылдаанын киржичилери команда аайы-биле спорттун үш хевиринге: 10 км черге хаактыг маннаарына, граната октаарына болгаш 50 метр черге кара боолаарына аямы кыржир ужурап турган.

Хөвөннөрүн 3 км черге чарымыга Чистякова («Коммунистиче орук» колхоз) 15 минутта маннааш, бириг чери алган, а ол колхозтун командазы нитили-биле ийги чери алган.

Маргылдааның киржичилеринден 4 кижэ И. Ш разратын нормазы, а 25 кижэ ГТОНУК I, II чергелерин нормазын дуажаалган. Д. БООДЕН.

Редактор Н. С. ШОЙГУ.

КИНОТЕАТРЛАРГА БӨГҮН

«ВЛКСМ-нин 30 чылы» (улуг зал) «Циклден Майя» («Майя из Цикл») — 10, 12, 2.15, 4.15, 6.15, 8.15, 10.10 шактарда. «ВЛКСМ-нин 30 чылы» (биче зал) «Оор сааскан» («Сорока-ворона») — 3, 5, 7, 9 шактарда. «Каа-Хем: № 38 кино-журнал» — 10 шакта; «Майтак өнүк» («Косолой друг») — 1.15, 3.15, 9.15 шактарда; «Лованщина» — 5.15, 7.15 шактарда. «Восток» («Геральштейне ужурал») («Приложение в Геральштейне») — 1.15, 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

Advertisement for a film titled 'Көркөн дораан ынакшыи берген' (The beautiful gift of the mountain). It features a portrait of a woman and text promoting the film and its director, L. Velichanskiy.

Ядролуг чепсекти хоругдаарына кымнар шаптыктап турары

ЖЕНЕВА. (СЭТА). Ядролуг чепсекти шенээрин сокадыр дугайында үш күрүселерин Женеведа болуп турар чөвүлө хуралын делегей ийн-ниитиги улуг сонургалына хайлаарал турар. Ук чөвүлө курал бүдүн чартык чылдан ажыг түниң дургузулда уламчылап келген. Чөвүлө хуралда ССРЭ-нин төлөөкчизи С. К. Парракин Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин төлөөлөрүн — Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин Президиумунун кезигуңу лама Джеймс Эндикотт, Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин чингине секретары Фернан Винья болгаш Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин кезигуңу Артур Маньонни февраль 29-та хүлөп алган.

Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин төлөөлөрү ядролуг чепсектин шенелелерин хоруру дугайында чугаалажымшыкынарын уаамдыгып турарынын дугайында саягы салымшыкынын илереткен чөкш байдальды чылдагааны чогуң чүгөл деп сонургааннар.

С. К. Парракинниң болуун харызынга медегезени болза, чөвүлө хуралдын сөөлүгү тос албар дургузунда ажылында шынал-ла чангыс черге талпаашкын болуп келген.

Бир өвөс чугаалажымшыкынарын баштайгы алды айларынын дургузунда — 1958 чылдын ноябрь 7-ден 1959 чылдын май айга чедип чөвүлө хуралда керээнин кириде кезең болгаш 17 чүүдөлерин дугуруп алган турган болза, сөөлүгү 10 айларын дургузулда керээниң чагыс-даа чүүдөүң талазы-биле дугуруп чадарган болгаш барык кыды-даа боттук түнелдер чедип алдымын.

Шах мындыг байдалдын өзүлүг чылдагааны чүгөл дие, Каттышкан Штаттарын чамдык бөлүктөрүнүн, өң ылангыда Пентагонун болгаш атомнуг энергия талазы-биле комиссиянын талазында, хыналданы кымырлыг техниктиг берберлерге сымдагып алгаш, атомнуг болгаш водородтук чепсектерин шенелелерин долузу-биле хоруру дугайында дугурулганы кымырлыг ботдургузын чүгүзүндө болуп турар. Чоокта чаа чөвүлө хуралга Каттышкан Штаттарын төлөөлөрү ядролуг чепсектерин шенелелерин хоруру дугайында керээнин негелдеринин хөмчөөнү кызыгаарлар деп савалды кирип келгенер.

Ол америк саналдын сорулгазы болза тускай күчүлүг чер алааның ядролуг чамдыкымыкынарын

дугайын керээге кирибизинче угадан, иччангаш ол чорук ядролуг чепсекти шенээрин каап эгелээрин, ядролуг чепсекти эдилер ботдурган күштелерин чугаа чөкш болдурал апар. Үш күрүселерин төлөөкчилери керээнин негелдеринин хөй нуруузуң талазы-биле чөпшөрежишкенин чедип алган болгаш керээниң чүгө 2—3 чүүдөлеринин база бир капырылгазынын талазы-биле дугуруп чөпшөрежири артык турал-ла АКШ мындыг саналын кирип келген. Ол мыкшак дугуруштуман айттырылгал талазы-биле үөл-бодаларын боттук чокушалажымшыкыны Совет Эвилелин күженишкенинин ачында чедип адынганын медегезе чөгуур.

Женевада чугаалажымшыкынарын чогуңча чок уаамдыкымыкыныга делегейин хөй-ниитигинин саягы саза бергенине долузу-биле эл-сеткил каттыгып турарын Тайбынын Бүгү-делегей Чөвүлелин төлөөлөрүн С. К. Парракин илереткеш, ядролуг чепсектин бүгү шенелелерин сокадырынын дугайында керээни дүрген чарына чугаалажымшыкынар чедирес болза, тайбынын хөвөнне кыжаныгы болу бээрин айткан.

лаарына иди берип турар. Оң каа-гамыктыг бүтүрелгези — Мурнуу Чөөн Азиянын чурттарыне өш Н. С. Хрущевтун аян-чоруу ол болуп турар.

СОҢГУ-АТЛАНТИКА БЛОГУНУҢ ЧАГЛАА-БИЛЕ

Барыин-герман шериг базааларын Испаниянын дөвискөөринге таарышты тургузар дугайында Боннун болгаш Мадридтин аразында чамдык чугаалажымшыкынарын сойлап илереткени-биле бо хүнерде делегейин хөй-ниитиги дүвөри берген. Барыин Германиянын милитаристастары бүгү уластарга каныг айымды тургузуп турарын ол сойлап илереткенин база дагы көргүскөн.

Барыин Германиянын чөпсөлөөр дайымырак хөвөннөрүн дагы төрүттүреринге чедирер болгаш Европада тайбынга улуг кыжанымыкынын тургузуп турар дээрин Совет Эвилели болгаш социалисттик өскө-даа чурттар каш-даа улга айып келген. Мычалажок соңгу-атлантика блогуңуң (НАТО-нун) кол-кол күрү-нелерин чачырыкчы бөлүктери улустарын оожуктуруп келген.

Аденуэриң Франко-биле сүздөөн ол бүтүрелгелерин үндөшлөр барымдаа чогуң көргүскөн. Бонн — Мадридтиг шериг өвилелин тургузарыне угланган Аденуэриң өзүзүңүг каажалажымшыкынар НАТО-нун чурттарында, ылангыя Англияда хөй-хөй кижилерин аажок дүвүрөткөн. Соонда барып Лондон болгаш Ковентриин бомбалап турган болуун ужудукчуларын Гитлер чогуң-на харин Испанияга белеткен алганын мыд сактын келген хире.

Делегей байдалынын допчулазы

ДОЛУ ДЕҢ ЭРГЕНИҢ ЛЕНИНЧИ ПОЛИТИКАЗЫНЫҢ ҮЛЕГЕР-ЧИЖЭЭ

Бистин-биле найралдыг чурт болуп Индонезияга болуун төөгүдүлөп-чоруунун үзүндө оң президентини Сударно-биле ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущевтун чоруткан чугаалажымшыкынарын чедикшиктерин доозулган. Ийн чурттарын аразында найралдын болгаш кады ажылдажылганын дараалаарын хөгжүдериңе чал тө-чүзданы айтып турар документи-лерге — кады ыктыган совет-индонези медегезеле, культурул кады ажылдажылга дугайында дугурулга болгаш экономикаын база техниктиг кады ажылдажылга дугайында ийги бол дугурулгага индонези набы-ылдалан ирак эвесте, Ботор хоорай-а февраль 28-те ат салган.

Кады ыктыган медегезеле болза делегей байдалынын өң чүгөлдө айт-ымгаларынын талазы-биле ийн чурттарын чактарынның үөл-бодаларынын чангыс элпигин дугайын деречилеп турар. Бүгү-ниити тайыны камгалар дугайында чүүгө камдарыштыр ийн чактар күргү-лер аразында бүгү-ле маргылдаалар болгаш чөвүлдөөр тайбың аралалары, чугаалажымшыкынарын арга-ы-биле шиптирлеттинер ужурап-теп бүрүн саягы салым турарына медегезэн. Оон-биле холбаштыр ССРЭ-нин болгаш Индонезиянын чакта-кынын баштынарын чөпсөлөнишинин бүгү-ниити дүжүренин, х-л-өлүг шенелелерин дүрген-не сокадырынын, соок дайынын а-рымшыкынарын болгаш чөпсөлө-нишинин эдилер ботдур чорукту-гактарынын, колониализмнің бү-

гү-ле илерөшкенин дасымын чок кымырынын эргежок чугулазын оонаалп медегезэн. Индонезиянын чазанын шериг блоктарына кириш-пес талазы-биле чорудуп турар поли-тиказы тайбынын быжыктарынын хөвөнне чүгөлдө салымшыкынын кирип турар деп медегезеле медегезеп турар.

Колониалдыг дараалдан хосталган чурттарга дуза көргүзүп дугайында ленинчи чагыларын боттандырыш-тына, Совет Эвилели Индонезия-биле экономикаын болгаш техниктиг кады ажылдажылга дугайында дугурулга болгаш ат салган. Дугурулга болза Совет Эвилелин дузазы-биле Индо-незиянын дөвискөөринге каа шут-кууру заводту, металлургия, химия заводтарын, пөс-таамы фабрикаларын болгаш өске-даа бүтүрүлгелерин ту-ларын көрүп турар. Ону кымыр со-рулга-биле Совет Эвилели чингелде-лиг негелделерге 250 миллион амер-ики доллар хөмчөөлдү үр хуу-саалыг чөөлини Индонезияга тыпсып турар.

Боттарынын экономикаын хары-лааларын быжыктары дугайында саягы салымшан, ССРЭ-нин болгаш Индонезиянын аразына бараан сол-чуушунуң калбартып апар үр хуу-саалыг саягы дугурулганын кымыр дугайын ийн талалар дугурулуп ал-ган. Культурул кады ажылдажылга дугайында дугурулга эртемниң, чы-рымдыкынын, кадык камгалалы-нын, литературанын, уран чүүдүн, спорттун талазына чедикшиктерин солчурун көрүп турар.

Совет Эвилелин Боторга ат сал-ган документиери дөргө бистиң чуртувустун чорудуп турары тайбың кожа-хөлбөө турарынын болгаш